

Učiteljstvo in obrambni sklad C. M. D.

(S Stajarskega.)

Vse zavedno nemško učiteljstvo je spoznalo dalekosežni Roseggerjev program iniciativno temeljnih kamnov v znesku 1000 K. In nabiralo je donesek za doneskom in danes ima več takšnih „Bausteinov“. Kar eden ni zmogel, to so zmogli skupno, držel se gesla: Vsi za enega in eden za vse!

Kaj pa mi? Ne bi se dalo tudi pri nas kaj takega doseči? Prav lahko. Štajersko slovensko učiteljstvo poseduje „Socialni odsek“. Delovanje tega odseka je vsakemu zavednemu tovarišu in tovarišici znano. V „Naročilnem listu“ odsekom je postavek, glaseč se: Družba sv. Cirila in Metoda. Na ta naslov bi bil moralno dolžan vsak tovariš in vsaka tovarišica postaviti kakršenkoli znesek po lastni volji in denarni moči, najsi bo postavek še tako majhen, ni se ga treba sramovati, saj dosega svoj vzvišen namen. „Od zrna do zrna pogača, od kamena do kamena palača!“ naj vsakemu zveni na uho.

Sešasoma bi se po vinarijih nabrale krone in po kronah — stotaki. Pomislimo: če bi bilo le 100 darovalcev po 1 K, je to 100 K in tako leto za letom naprej. Ali ne bi tem potom pripomogli prekristni C. M. D. k čvrstemu razvoju in osigurali njeno denarno moč? Naloga socialnega odseka v Celju je, zneske izpisati in postaviti jih na račun pokroviteljnine za obrambni sklad C. M. D. Predsednik ali tajnik odseka bi bil inženir in bi zastopal učiteljstvo.

Poizkusimo to že letos. K mesečnemu obroku naj vsak dostavi znesek za C. M. D. — kdor tega že ni storil — in naj pripomni na obratni strani čeka n. pr. 40 h, 60 h, 1 K za C. M. D. Hočemo videti, koliko resnične zavednosti tli med učiteljstvom! Sezimo si v roko in storimo tako!

Čujmo in stojmo, da ne pade naš narod v pogubo; rešimo ga!

Druga tozadevna mnenja pozdravljamo! Potrebno je to zlasti sedaj, ko so naši klerikalni janičari napovedali C. M. D. boj na smrt! Njim sramota in poguba, nam čast in življenje! M.

Iz krogov učiteljic.

V zadnji seji je odobril kranjski deželni zbor med drugimi tudi sledečo resolucijo: „Deželnemu odboru se naroča, naj v načrt šolskega zakona sprejme določbo, ki bo izključevala, da bi upokojene učiteljice, ki se omože, prejemale učiteljsko pokojnino, dokler so omožene ali če imajo kot vdove od drugod pokojnino.“

Iz tega zopet razvidimo, da smo ravno me učiteljice povsod prikrajšane v svojih pravicah. Ker nam že nečete poboljšati našega bednega stanja, nam vsaj istega ne vzemite, kar nam je bilo dosedaj po zakonu zaježeno. — Čemu pa vplačuje vsaka učiteljica v penzijski fond? Koliko učiteljic pa uživa penzijo?

Ako je katera izmed nas vendar enkrat v poznih letih tako srečna, da se sme ogreti pri domačem ognjišču, kako prav bi ji prišla pri številnih izdatkih vsota borih 800 K, ki

si jih je tekom let krvavo zaslužila. Me vplajejemo! Čemu nam hočete vzeti, kar je našega! — Če učiteljica omore zaradi dolgoletnega, naporega dela v zatohlih in nizkih šolskih sobah, gre v zasluženi pokoj. A gospoda, verujte z 800 K se sedaj ne more ne živeti — ne umreti. Če se pa, kar je redek, redek slučaj, omoži, tako so te bore krvavo prislužene kronice vendar izdaten prispevek h gospodinjstvu. —

Učiteljice se rekrutirajo iz nižjih in srednjih slojev, bogate ne gredo na službo. Nimamo dot, ob pičli učiteljski plači si pa tudi ne moremo ničesar prihraniti, saj je treba dobro gospodinjiti, da je za sproti. Kranjske dežele ne bodete rešili z groši, ki jih hočete krivično vzeti učiteljicam, ki bi se služajno poročile. Koliko se jih pa poroči?! Na vsem Kranjskem je po statusu od leta 1909. komaj 7 učiteljic, ki so se poročile v penziji.

Na boljsem so celo delavke v tobačnih tvornicah v tem oziru. Če se poroči, ne izgubi penzije, ki ji gre po vsej pravici. Poglejte c. kr. poštno uradnice! One se smejo poročiti, ne da bi se morale odpovedati službi ali penziji.

Po drugih deželah delajo na to, da se priznajo tudi učiteljicam človeške pravice, da se odpravi celibat. Pri nas na Kranjskem se pa deluje ravno nasprotno!

Ako že reformirate šolske zakone, spomnite se na toliko učiteljic, ki le s težavo dobijo stanovanje v kaki podstrešni sobici kmetiške hiše, in še to za drag denar. Delujte na to, da nam po zakonu zajamčite stanovanje v šoli, kjer se zidajo ali prezidavajo šolske stavbe, v nasprotnih slučajih pa nam dajte stanarino.

Druga krivica je tudi ta, da poučujemo ženska ročna dela brezplačno. Poglejmo v sosedno Primorsko! Tam dobi vsaka ljudska učiteljica, ki oskrbuje ročna dela, po letnih 60 K od vsake tedenske ure. Tudi na Štajerskem se pouk v ročnih delih nekoliko nagradi.

Apeliramo na deželne poslance obeh strank in jih prosimo: Ne kratite nam dosedanjih pravic in spomnite se nas pri prihodnjem deželno-zborskem zasedanju gleda stanovanja in nagrad za ženska ročna dela!

Učiteljice in „Društvo slovenskih učiteljic“, zdramite se! Na noge za svoje pravice, dokler je čas! Drugod se daje ženskam vedno več pravic, na Kranjskem nam pa kratijo še to, kar smo dosedaj imele! —é.

Opomba uredništva: Z vsebino tega članka se popolnoma strinjamo. Naš nasvet je ta: „Društvo slovenskih učiteljic“ naj sestavi spomenico o zgoraj omenjenih zahtevah. Naša skrb bo, da bo o tem razpravljala šolski odsek in deželni zbor, ko pride v razpravo v članku omenjeni načrt zakona. Z delom te spomenice pa se ne sme odlašati, da ne bo prepozno. — Dokler tak zakon ne bo sprejet in sankcioniran, se ni bati nikomur, da bi izgubil, kar ima. Mj tudi dvomimo, da bi bil tak krivičen zakon sploh kdaj sprejet. Toliko v odgovor na pismo iz R. na Gorenskem.

Afron? In čuj, takoj mi odgovori moj „Jaz“: „Tu, pogledj!“

Znašel sem se hipoma v mrtvaški rakvi globoko pod zemljo. Kraj sebe sem zagledal bivšega Afrona Voljniša. Strašen je bil ta pogled. Dragi Čiro, tega si ne moreš misliti, kako sem se začudil, ko sem videl svoje truplo, nekaj polno življenske energije, ležeče in razpadajoče v rakvi kakor mrhovino.

Ležalo je v mlaki že razpadle krvi, blede, brez ikakega izraza na obličju. Nehote se je v meni pojavil nek odpor. Zbudila se je v meni volja, da zapustim ta nesrečni kraj. In v trenutku sem se znašel na vrhu gomile, v kateri razpada materija Afrona.

In zopet je posvetil v moj „Jaz“ nov žarek spoznanja. Krog mene je nastalo novo jutro. Stal sem prvo jutro nad gomilo kot jako razrejena, svetlikajoča se meglica. Rekel sem sam pri sebi: „Umrli si a vendar še živi.“ To je prvi pojav v mojem novem življenju, v moji novi domovini tostran groba, da sem si bil svest svojega novega prebujenja in novega življenja. Čudom sem se čudil sam sebi.

Ali Ti porečeš: „To vse so bujne iluzije, fantazije in nič drugega.“ Ne, dragi Čiro,

Celibat učiteljic.

Ko sem čitala v zadnjem „Učiteljskem Tovaršu“ članek o moztviti tržaskih učiteljic, sem se morala res čuditi izvajanju tovarišice G. glede tega vprašanja. Stališče, ki ga zavzema, se mi dozdeva naravnost ekstremno. Kdo bi pač ne dobil iz njenega referata vtiska, da je vsem učiteljicam, ki bi se hotele kot take poročiti, šola deveta briga. Vsaj tovarišica G. slika take učiteljice kot za šolo popolnoma brezbrizne v tako živem koloritu, da bi pri marsikomu utegnili zbuditi domnevo, da vstopi večina učiteljic res le zato v učiteljski stan, da dobi prvega plačo. A mislim, da je kolikor med učiteljstvom toliko v javnosti število onih, ki bi imeli o učiteljicah tako slabo mnenje, le majhno.

Vsaka stvar ima svoje senčne in solnčne strani, tako tudi celibat učiteljic in ne trdim, da bi se ne mogli iztakniti tudi razlogi, ki bi bili proti moztviti učiteljic. Tudi celibat učiteljic bi se dal zagovarjati, če kdo prav hoče, saj se to lahko stori pri vsaki stvari, najsi bo še tako slaba. Ako si pa ogledamo odpravo celibata s stališča stroge objektivnosti, pridemo do zaključka, ki nas dovede do popolnoma drugih nazorov kakor jih ima G. G.

Le razmotrivajmo moztitev učiteljic toliko s pedagoškega kakor s socialnega stališča, in videli bomo, da je perspektiva, ki se nam pri tem odpre, popolnoma drugačna kot si jo nekateri mislijo.

Ne izražam se preostro, ako rečem, da je G. G. popolnoma prezrla v svojem referatu veliko važnost učiteljice v socialnem življenju. Koliko graje se je izsulo ravno na naslov učiteljic, češ, da se ne zanimajo prav nič za izobrazbo žentstva, zlasti na deželi. Semintja je sicer povzdignila kaka učiteljica pri zborovanjih svoj glas in klicala kolegijam: Med ljudstvo, med narod! — Toda ti klici so bili kmalu pozabljeni. Ali pa smemo učiteljicam radi tega zameriti? Gotovo ne. Ne čutijo se v vsem kos svoji nalogi, zato se je rajša niti ne lotijo.

G. G. sama priznava, da gre novoporočeni učiteljici izpočetka v gospodinjstvu jako trdo. Pomanjkanje prakse je seveda temu vzrok. Kako naj pa neomožena učiteljica odgovarja opravičenim zahtevam onih, ki smatrajo učiteljico poklicano tudi v to, da je prijateljica in svetovalka tudi materam in jim kaže pot nele pri vzgoji otrok, ampak tudi v gospodinjstvu in družinskem življenju sploh?

Kakšno stališče zavzame tov. G. napram takim res opravičenim zahtevam, ki jim neomožena učiteljica skoraj ne more zadostiti?

Ako bi zastopala tov. G. v tem slučaju mnenje, da so učiteljice le za to, da utepajo deci abc v glavo in imajo kvečjemu še skrbeti za nje vzgojo, potem bi zagrešila velik greh z ozirom na delokrog in vzvišenost učiteljskega stanu.

Dolžnost učiteljice je, zanesti smisel za pravo gospodinjstvo in vzgojo otrok med matere naše dece. Ta naloga dviga učiteljico na vzvišeno mesto.

Poglejmo sedaj, v koliki meri ji učiteljice zadoščajo! Ali mi more kd oporekati, če trdim, da smo v tem pogledu na pomanjkljiv način izvrševale svojo misijo?

to ni iluzija, to je prava resnica. Tla pod menoj so se izpreminjala v neko tmino. Snovna zemlja je izgubljala polagoma zame svojo neprodornost in postajala je pod menoj le kot senca.

Čimbolj se je moj „Jaz“ razvijal, tembolj se je snov, ki me je obdajala, zame oddaljevala, izgubljala svojo snovno lastnost kot trdo telo in v daljah sem zazrl, temno, veliko okroglo senco, obdano z drugimi okroglimi, temnimi ploščami. Mislim si, kaj more neki to biti? Spoznal sem, da je ta črna veja nad menoj rimska cesta in ona velika krogla solnce. „To so zvezde,“ zakličem sam sebi. Čudno, kaj ne, prijatelj? Svetel-vsemirski svod s črnimi pegami! Ravno nasprotno kot za človeka na zemlji.

Za zemeljska bitja je vsemirski svod temna, neprodorna noč, ki jo razsvetljujejo nebrojni svetovi, in tu svetel vsemir, ki ga zatemnjujejo črne pege na nebu.

No, ker mi je bil poznan iz fizike sličen pojav na zemlji, sem si to novo prikazen kaj lahko razložil.

Snov, to je materija, srka vase tostrano svetlobo, kakor črna plošča na zemlji, ki po-

Kje pa tičijo vzroki? Ali smo res same krive, da je naše žentstvo, zlasti po deželi, jako zanemarjeno — brez vsake organizacije?

Temu moramo slovesno oporekati. — Če že rade žrtvujemo svoje moči v prid šolski mladini, smo brezdvomno tudi pripravljene, iti tudi materam na roko. Saj je to v našem interesu, zakaj dobre otroke vzgoje le dobri starši. Dejstvo, da imajo starši in specialno mati odločilen vpliv, moram tu posebno naglasiti, ker vidim ravno v tem dobre posledice za vzgojo otrok od strani omoženih učiteljic.

Le omožena učiteljica more iz lastne izkušnje dajati v slučaju potrebe nasvete glede negovanja otrok in gospodinjstva sploh. Ako si torej s tem pridobi zaupanje mater, ki vidijo in cenijo v njej izkušeno in izobraženo osebo, ki s pametnimi nasveti in tudi v dejanju premnogo koristi, si s tem pridobi tudi vdanost otrok; nehoté preide ljubezen in spoštovanje, ki ga ima mati do učiteljice, na otroka, in koliko več se lahko dožene v moralnem in v intelektualnem oziru pri otrokih, ki so nam vdani, kakor pri takih, ki vidijo v nas le učiteljico, o tem pač ni treba razpravljati.

Mora se torej vrniti vprašanje, kako naj pa učiteljica vpliva na družinsko življenje, ki ga ne pozna iz lastne izkušnje.

Tovarišica G. je prav gotovo pri sestavi svojega referata izpustila iz vidika dolžnost in važnost delovanja učiteljice izven šole. Ako bi uvaževala ta moment, potem bi gotovo priznala, kako velikega pomena je, da se učiteljica omoži, in njen referat bi končal z besedami: Učiteljice, omožite se, spoznajte zakonsko življenje, potem pa ven med matere! Učite jih to, kar doslej niste mogle, ker vam je bilo neznano! Proderite v skrivne kote družinskega življenja, slabo odpravljajte, dobro podpirajte in uspeh vam je zagotovljen doma in v šoli!

Kakor že rečeno je tov. G. prezrla delo učiteljice izven šole, ki je pa v najtesnejši zvezi z delovanjem v šoli, zato ni našla vrline za šolo od poročene žene.

Končno še omenjam, da je tov. G., iskaje senčne strani odprave celibata učiteljic, navedla marsikateri razlog, ki je jako dvomljive vrednosti. Sicer pa opuščam za sedaj vsako izpodbijanje njenih razlogov, ker se naadam, da se oglasi s tem kaka druga tovarišica. Časa je pa tudi dovolj, izreči tudi o tem še kako besedo in se eventualno vrniti k referatu tov. G. —nova.

Ali ste že našemu listu pridobili novega naročnika? — Ako še ne, storite to takoj!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Gornjegrajsko uč. društvo zboruje dne 6. marca t. l. točno ob 11. uri pri g. Antonu Turnšku v Nazarjah po sledečem vzporedju:

1. Nagovor predsednikov.
2. Zapisnik o zadnjem zborovanju in seji društvenega odbora.
3. Dopisi.
4. Predavanje tov. Burdjana in dr. o prirodoznanju na ljudskih šolah s posebnim ozirom na razmere tukajšnjega okraja.
5. Predavanje tov. Kelca o ženskem vprašanju.
6. Slučajnosti.

srka vso solnčno svetlobo vase; zaradi tega ni zame solnce več svetla krogla, ampak velika črna nebesna pega. Ti porečeš: „Čudno, dragi.“ No, to ni nič čudnega.

Vsemirski pojav je za dotični opazujoči pojav tak, kakršen je opazujoč pojav sam. Tako opazuje to novotarijo uvidim, da se je moje novo telo pričelo stiskati, zgoščevati, da postaja vedno svetlejša in da se v meni rode nove moči.

Svetlobo mojega telesa je bila podobna fosforiscirani svetlobi kresnice, le da je bila še mračno siva.

Zamaknjen vase, premišlujem, kaj bo. Zbal sem se momentano, da se vnamen in da še to, kar je, zgori. Kaj ne, čuden strah?

Končam za danes. Čiro, to pismo predaj Švonu!

Pozdravlja Te

Tvoj prijatelj

Afron

Glede kosila se mora — po naročilu g. Turnška — vsak udeleženec vsaj 3 dni pred zborovanjem zglasti pri njem. Na eni šoli lahko vsi na eni dopisnici.

Ker bodo predavanja poučljiva in zanimiva, vabi vse ude — tudi gostje dobrodošli — k polnoštevilni udeležbi o d b o r.

Saleško učiteljsko društvo zbornje v nedeljo, dne 20. februarja t. l., ob pol 3. uri popoldne v Velenju.

- Vzpored:
1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
 2. Dopisi in društvene zadeve.
 3. Volitev odposlancev za občni zbor „Zveze“ v Celju dne 3. aprila t. l.
 4. Eventualno predavanje.
 5. Nasveti in predlogi.
- K polnoštevilni udeležbi vabi o d b o r.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je imelo dne 10. februarja svoj letošnji občni zbor. Iz letnega poročila povzamemo, da je društvo štelo 72 rednih, 6 častnih in 6 podpornih udov. Zborovanja so se vršila 6 krat. Dosedanji predsednik tovariš Anton Pesek je med tem odšel kot učitelj na slovensko šolo v Sv. Rupert pri Velikovu. Poslavlja se pismeno od tovarišic in tovarišev ter pravi med drugim: „Četudi daleč od Vas, hočem biti in nadalje Vaš, t. j. stremiti za Vašimi cilji, ker sem uverjen v dno duše, da je dobrobit učiteljstva in razvoj šolstva podlaga, da, pogoj za napredek našega milega naroda. Kdor hoče narodu dobro, kdor ga hoče očuvati sovražnikov, mora podpirati učiteljstvo pri njegovem gigantnem delu, mora pospeševati razvoj slovenskega šolstva, zakaj s slovenskim učiteljstvom in šolstvom napreduje ali nazaduje, zmaga ali propade in narod slovenski.“

Predragi! Stojte na braniku, vzgajajte mladino, da se bo navzela iskrenih ljubezni do milega slovenskega jezika, do krasne naše domovine in da bo ponosna na to, da je slovenskega rodu. — Pri vsem narodnem delu pa ne zabijmo svojih lastnih stanovskih zadev, zakaj izboljšanje krivičnih in neznosnih učiteljskih razmer je istakota narodna korist, da, potreba narodna.* Posameznik je pa šibka vejica, ki sam ne zmora veliko, doseči more uspehe le skupnost, organizacija. Podpirajte svoje društvo, bodite mi zvesti, zakaj s tem ste zvesti sami sebi ter podpirate sami sebe.“ —

Izročil se mu pismena zahvala za njegovo uspešno delovanje v društvu, posebno pa še za trud, ki ga je imel kot predsednik.

Vršilo se je šest zborovanj, na katerih so se obravnavale sledeče teme:

- a) Tovariš M. Sotošek: „Kako se uspešno prirejšo roditeljski sestanki.“
- b) Tovariš A. Pesek o temi: „Naš položaj.“
- c) Tovariš A. Ogorelec: „Kako zbudimo zanimanje staršev za šolo.“
- d) Tovariš I. Žunkovič o temi: „Varčevanje v ljudski šoli.“
- e) Potovalni učitelj M. Stibler o temi: „Zadrugištvo in učiteljstvo.“
- f) Tovariš A. Kren iz Mute o temi: „Mladina pred izstopom in po izstopu iz šole.“
- g) Julija meseca je obravnaval tov. A. Ogorelec temo: „Kmetijski pouk.“

Društvo kaže:
234 K 33 h dohodkov
219 „ 58 „ izdatkov

14 K 75 h prebitka.

Pregledovalcem računov sta bila voljena tovariša Šerona in Kajnih, ki poročata, da je blagajnica v redu. Za tekoče leto je bil izvoljen ta-le odbor: Predsednik: tovariš Ant. Ogorelec, namestnik: tovariš Ivan Kaukler, tajnika: tov. Jos. Čenčič in tov. Ema Trstenjakova, blagajničarka: tovarišica M. Luknerjeva, knjižničar: tovariš Valentin Kajnih, pevovodja: tovariš Vinko Šerona, odbornika: tovariša Gorup in Kotzmuth.

Izreče se priznanje deželnemu poslanecu dr. Kukovcu za njegovo krepko zastopanje spodnještajerskih šolskih interesov. Knjižnica učiteljskega društva dobi 10 K, povrh se za njo še naročita dva „Učit. Tovariša“. Tovariš pevovodja naznanja, da bodo pravočasno obveščeni pevke in pevci, katere pesmi se bodo pele, in vabi k obilni udeležbi vaj, ki se bodo vršile vedno pol ure pred zborovanjem.

Da dobi vsak tovariš ali tovarišica priliko pri zborovanju nastopiti ter se tako vaditi v govorništvu, v tem prevažnem sredstvu v boju za obstanek, se je sklenilo, uvesti pri letošnjih zborovanjih po dva do tri predavanja, izmed katerih pa nobeno ne sme trajati čez 20 minut in se mora vsekdar prosto predavati — a nikdar čitati.

Ker je bil ta sklep s splošnim odobranjem sprejet, se je nadejati številnih prijav. Odbor bo skrbel, da bo vsak pravočasno obveščen, kdaj pride na vrsto.

Srednješolski vestnik.

**** Vladnim svetnikom** je ob priliki umirovljenja imenovan ravnatelj ptujske gimnazije Andrej G u b o.

**** Na beljaški realni gimnaziji** je razpisano mesto za klasično filologijo kot glavni predmet, za nemščino in slovenščino kot stranska predmeta. — Prošnje je vložiti do 28. februarja.

*) Tega klerikalci ne vedo, ker nečejo! Uredn.

**** Gimnazijsko poslopje v Gorici** je pregledovala komisija iz naučnega ministrstva na pustni torek. S tem, da se je pregledovanje vršilo ravno na ta dan, menda še ni rečeno, da bo vlada brila norec še nadalje z upravičenimi zahtevami po novem, modernim zahtevam nstrezajočem poslopju.

**** Prvi tečaj** je končal — kakor čujemo — na gimnaziji, še bolj pa na realki v Gorici precej neugodno. Temu kriv pa bo pač novi učni načrt, ki je sicer dobro mišljen, a neizvedljiv na tako močnih zavodih kakor so goriški. Saj ima goriška gimnazija med vsemi zavodi v Avstriji, izvzemši Galicijo, največje število dijakov (6411). Nemcem bi napravili za tako število gotovo kar tri zavode. Tako ima na primer cela kočevska gimnazija manj dijakov kakor 1. razred te gimnazije!

**** Na celjski nemški gimnaziji** je ob sklepu prvega semestra, kakor nam pišejo, učni uspeh dokaj nepovoljen. Tretjina dijakov je propadla; največ iz — nemščine. V enem razredu kar polovica učencev semestra ni izdelala. To je jako žalosten pojav ter zasluži, da se javnost z njim bavi. — Mi poklicane činitelje pozivamo, da preiščemo, kje tiči vzrok tako slabemu uspevanju učencev! Starši ne pošiljajo svojih otrok zato v učilišča, da so tam izpostavljeni kapricam in samovoljnosti posameznikov...

**** Frekventacija avstrijskih srednjih šol.** Začetkom šolskega leta 1909/10 je bilo na gimnazijah 95.319 (med temi 2689 učen) in na realkah 48.067 vpisanih učencev, vseh skupaj torej 143.386 srednješolcev. Po posameznih kronovinah pripade na Nižjo Avstrijo 12.371 gimnazijcev in 9590 realcev, na Gor. Avstrijo 2161 gimnazijcev in 805 realcev, na Saleburško 565 gimn. in 333 real., na Štajersko 3070 gimn. in 1739 real., na Koroško 1032 gimn. in 397 real., na Kranjsko 2175 gimn. in 782 real., na Primorsko 2728 gimn. in 2049 real., na Tirolsko in Predarlško 3774 gimn. in 835 real., na Češko, na čeških gimnazijah 10.516, na nemških gimn. 7345, na čeških realkah 10.365, na nemških 5129, na Moravsko na češke gimn. 4707, na nem. gimn. 3418, na čeških realkah 4603, na nemških 4111, na Šlezijo 2031 gimn. in 1550 real., na Galicijo 33.632 gimn. in 3866 real., na Bukovino 5118 gimn. in 746 real., na Dalmacijo 1324 gimn. in 619 real. Zanimivo je opazovati razmerje med številom gimnazijcev in realcev. To se lahko povzame iz vsega: čim kulturnejša, naprednejša je dežela, čimveč je z nje obrti in prometa, tem večje je število realcev v primeri z gimnazijci. Le pogledajmo si Tirolsko — okroglo 3780 gimn. proti 835 real., torej kakih 22% real. ali Gor. Avstrija okrog 46%, Galicija samo 11%, Bukovina le 12%. Nasproti pa Niž. Avstrija 78%, Moravsko — češki zavodi 98%, nemški celo 120%, Češko — češki zavodi 98%, nemški okrog 70% realcev v primeri z gimnazijci. Pri nas na Kranjskem je razmeroma še dokaj ugodno razmerje; zakaj upoštevati se mora, da je na ljubljanski realki precej tujih učencev iz sosednjih kronovin. Razmerje gimn. proti real. je 2175:985 ali reducirano: na 100 gimnazijcev skoro 38 realcev.

Politiški pregled.

*** Poslanska zbornica.** Prva letošnja seja poslanske zbornice bo v četrtek 24. t. m. Na dnevnem redu te seje so te-le točke: Volitev dveh novih podpredsednikov (maloruskega in romunskega), prvo čitanje rekrutnega kontingenta, proračuna in finančnih predlog.

*** Srbski vseučilišniki na Dunaju** za hrvaško-srbsko koalicijo. Z Dunaja poročajo, da je tamošnja srbska vseučiliška omladina imela te dni sejo, na kateri se je odobrilo postopanje hrvaško-srbske koalicije obenem se je koaliciji izreklo zaupanje z obžalovanjem, da je Supilo izstopil iz nje.

*** Ljudsko štetje leta 1910.** V ministrstvu pripravljajo sedaj določbe in navodila, po katerih se bo vršilo ljudsko štetje l. 1910. Naše organizacije naj bodo čuječe, da se ljudsko štetje izvrši na čast našemu narodu.

*** Član gosposke zbornice in slovenski učenjak profesor dr. V. Jagić o glagolici.** Profesor V. Jagić je objavil v „Neue Freie Presse“ daljši članek, v katerem nepobito dokazuje, da se nekateri dalekovidnejši papeži izrečno dovolili Hrvatom posluževati se starodavne pravice do slovanske liturgije po rimskem obredu. Nato razpravlja članek o sedanjem stanju tega vprašanja in pravi: „Namesto da bi se izkušalo urediti to vprašanje, se je raje seglo po „masreglovanjih“, o katerih pišejo že tudi dunajski listi. Ali je to prava pot, ki vodi k smotru, ali bo to pospeševalo udanost do cerkve in resnično vernost — o tem nečem govoriti!“

*** Volilna reforma,** ki jo namerava uvesti nova hrvaška vlada, zviša število volilcev od 48.562 na 250.000.

Obrambni vestnik.

*** Vstrašil se je** oni go-pod v „Slovenčevem“ uredništvu, ki je spisal nesramni in protinarodni članek: „Cirilmetodarija“. Dobro poznamo tega učiteljstva „naklonjenega“

gospoda, vendar bi mu prisodili še toliko poštenosti in treznosti, da nam ne prihaša tako naivnimi zafrkacijami. (Glej „Slovenca“ št. 35 — „liberalnim“ odklanjamo!) Vemo, da se ravno on odlikuje v blatenju učiteljstva med ljudstvom, zatorej nas ne bo nikakor presenetilo, če bo to svoje delo le nadaljeval bodisi a še tako neresničnimi sredstvi. Zakaj se naenkrat bojite onega učiteljstva, o katerem ste vendar govorili, da nima nikakega zaupanja med ljudstvom? Pač občutite narodno izdajstvo, ki ste ga započeli! Seveda, „Slovenskarji“ vam bodo prikimali, a mi ne bomo molčali! Poleg tega se pa čudimo notičarju, da je tako kratkoviden in gleda samo kranjsko učiteljstvo, a obmejnega učiteljstva, ki bi storilo narodnostni greh, ako bi pri tem početju molčalo, ako bi dopustilo, da se uniči edina obramba, ki jo imamo v boju z narodnostnim nasprotnikom — boju z našo mejo, z našo narodno eksistenco! Pokažite nam samo eno šolo na meji, ki je vzrasla iz vašega „obmejnega sklada“; pokažite nam samo en narodnostni čin, ki ste ga storili v prid naši narodni obrambi iz vašega obrambnega ali ljudskega sklada — in ne le v zgolj strankarske nagibe, čisto v prid našim obmejnim nasprotnikom! Pokažite, in radi vam bomo priznali, da vam gre zgolj zoper strankarsko izkoriščanje in ne zoper narodu pogubne namene. Dotlej pa, dokler tega ne vidimo, moramo verjeti dejstvu, da z obmejnimi darovni varate ljudstvo, da slepite narod in da ste najpoglednejše narodnostne izdajice, kar jih nosi svet! Nikdar se ne bomo ustrašili groženj, s katerimi nam prihaja notičar, zakaj pripravljeni smo v tem oziru na najskrajnejši boj in verjete nam, da se bodo pri tem upogledu odprle marsikomu oči. Tudi med učiteljstvom ste napravili s tem korakom svoj fiasko. Onih 20 hujskarskih mladeniških tečajev po deželi nas ne straši, zakaj če bode te na ta način delali „prosvetno“, bo kaj kmalu vaše gloriole konec. Odločno pa protestujemo proti temu, da si dovoljuje notičar govoriti o tem, da se učiteljem „očitvidno“ prebodo godi, zato so postali zelo objestni“. To se pravi rogati in norčevati se iz učiteljske bede, ki je ne pojmi nihče, ki je ni izkusil sam. Vsak naš novič je pošteno in krvavo prisluzen in zaslužen, ter nam nimate v tem oziru ničesar očitati, temveč ste vi naši dolžniki! Da, da, saj vemo da nimate za učiteljsko gmočno stanje nič drugega nego je pokazal dr. Sustersič v dež. zboru — le zasmeh. Verjete nam, da nas tudi to ne dovede do narodnega izdajstva!

*** Ali ni nobene oblasti, ki bi branila učiteljstvo pred takim napadom?** Tako so se naši klerikalci obsodili enkrat sami sebe. V kritiki Cankarjevih „Hlapcev“ v „Dom in Svetu“ čitamo tudi sledeče: „Vsa vsebina je persiflaža učiteljstva, kakršne bi ne smelo mirno prenesti, če bi imelo splošno več časti v sebi. Radovedni smo, kako bo reagiralo učiteljstvo na to psovance? ... Pijejo in robantijo, da bi bilo žalostno za bodočnost naše mladine, ako bi imela v resnici take vzgojitelje ... Saj se pa tudi ne zahteva od njih drugega, kakor da priznajo župnika za svojega poglavarja, žive in verujejo pa lahko kakor hočejo ... Najgrje je pa blatenje učiteljstva, ki brez dvoma ni tako podlo in neznačajno, kakor se tukaj predstavlja.“ — O stališču pisatelja „Hlapcev“ ni dvoma, da je ost napačno obrnil, in smo to tudi v uvodniku označili. Če bi pa obrnil pisatelj ost v pravo smer, tedaj bi bili v prvi vrsti prizadeti naši klerikalci, oni sofisti, ki tako tendenciozno zavijajo pravo smer satire. Na eni strani taki zagovorniki, ki priznavajo učiteljstvo kot dobro, na drugi strani (Slovenec, Domoljub e tutti gaunti) pa nesramna laž, blatenje in podlo obrekovanje, ki je bilo že sto in stokrat dokazano kot krivično postopanje, a ga še vedno nadaljujete. Hinaštvu vsepovsod! „Veruje in živi pa lahko, kakor hočejo“; torej naj igra vlogo koristlovea in hinavea, kakor jo igrate vi. Ni dovolj nesramne laži in blatenja — ne utemeljnega — že sedaj? „Če bi imelo splošno več časti v sebi“; lep kompliment, toda ob nas se odbija in pada v vaše vrste — med „Slovenskarje“. Zares, radovedni smo, kako vlogo bodo pričeli igrati ti klovnji sedaj. Na eni strani „živi in veruje lahko kakor hoče“, na drugi strani se ni hotel „kloniti“ župniku in je bil prestrašen; o logika, o svoboda! „Brez dvoma“ ni učiteljstvo tako, kakor ga vi slikate po shodnih, časopisih itd., itd. in ni je oblasti, ki bi ščitila učiteljstvo pred takimi napadi, ker ste oblast sami, namreč oblast brez pravičnosti in poštenosti! — Vi ste krivi, da je tako, ker ste se poslužili takega nečastnega orožja; vi ste krivi, da je vse resnica!...

Učiteljski vestnik.

O principih organizacij.

Piše Branistan.

I.

Namenil sem se razpravljati o organizacijah v splošem, ker nas v to navaja naravna potreba, spoznavanje in občutek, da marsikateri tovariš ali pa tovarišica ne pojmuje pravega smisla organizacijskega življenja, organizacij

sploh in tudi ne specialno naših stanovskih organizacij. Dogaja se celo, da se smatra naše organizacije kot nekako demoralizirajočo institucijo, seveda gotovo ne od premišljenih in preudarnih ljudi in tudi ne od treznih presojevalcev organizacijskega življenja. Najsi to izvira iz tega ali onega vzroka, gotovo je, da je v pre mnogih slučajih temu vzrok premala vzgoja v spoznavanju pomena samega in gibanj družabnega življenja, kakortudi socialnega življenja sploh.

Vsako družabno življenje se vrši po gotovih pravilih, tako si mora tudi stanovsko družabno življenje postaviti nekatere norme in modus, ki mora po njih živeti vsak član pripadajočega organizma. Predpogoj je pa, da mora vsak član te norme in ta modus poznati, da mora poznati načela in organizacijo samo in da se mora njih zahtevam ukloniti. Seveda je s tem odvzeto nekoliko osebnih svobode, toda ta del svobode mora žrtvovati vsak posameznik v splošno korist, ker tvori to bistveni del zdrave institucije, ki ima disciplino in jo uporablja za delo.

Disciplina je torej ono prvo, kar je neobhodno potrebno za uspešno delovanje organizacije. Predpogoj disciplini je pa neobhodna potreba zahteve znanja od poedinca, vsaj temeljnega znanja v organizatoričnih stvareh in pokorščin, da se ukloni zahtevam in pravilom. Nikakor ne moreš smatrati takega postopanja absolutističnim ali terorizirajočim, zakaj kakor ima posameznik svoje dolžnosti, tako ima tudi svoje pravice, ki jih na pristojnem mestu lahko izrablja. Vsekakor je torej v interesu celote, če poedinec vsako napako, ki jo opazi v vodstvu organizacije, prenese pred forum članov, da se tu o zadevi razpravlja, pogovori in sklepa. V interesu celote je, če se vsak nasvet in pomembnejši korak obravnava pred vsemi člani, da si je tako vsak poedinec na jasnem o svojem in skupnem stališču.

Obveščanje o vseh sklepih vodstva in važnejših namERAH pa sme zahtevati vsak poedinec tudi iz tega ozira, ker smatramo kot glavni princip vsake stanovske organizacije — demokratsko načelo. Enakost in skupne obravnave vseh važnejših točk odpravi lahko vsakršno nesporazumljenje med člani in hkrati odstranjuje nevarnost, da se ne uvede v organizacijo diktatura in absolutizem.

Le če v kakem slučaju spozna vodstvo potrebo ukreniti kaj brez obvestitve članov, sme to storiti, a je vedno odgovorno za svoje čine samo in jih nikakor ne more zvrčati na celoto, če je neopravičeno in nepravilno postopalo.

Dogajajo se pa slučaj, da ekstremen človek prenese svoje malenkostno nezadovoljstvo v organizaciji nasprotniku v roke, da jih ta izrabi, ker meni, da bo na ta način odprl stvar, se bo s tem sebe zadovoljil in bo imel ta način postopanja večji učinek. Še večkrat se pa zgodi, da se tak človek tudi sam pridruži nasprotniku, ne toli iz prepričanja, nego le iz osvetoželjnosti, v kar ga najčešče dovajajo osebna nasprotstva in osebna razmerja. Tako postopajo ti elementi najškodljivejši celoti, ker donesajo v organizacijo osebnosti, ki postajajo najkvarnejše načelom in stvarnosti.

Gotovo je, da se tudi često ne more ločiti osebe od stvari same, ker sta v pretesni zvezi, in le v takih slučajih je opravičeno nastopati proti osebi sami, ker v teh slučajih je z osebo samo odstranjena nevarnost, ki preti stvari in celoti. Nikakor pa ne stojimo na stališču, da se ima te napake prezirati, temveč je proti takim slučajem nastopati najradikalnejše, da se jih zatre.

Brezobzirnosti nam je potreba v prvi vrsti napram sebi, zato ni nikakor pričakovati, da bomo vihteli kadilnico ob naši organizaciji in bi jo poveljevali; če bi se pa to zgodilo, tedaj verjemite, da nam to veleva naše notranje prepričanje. Nikakor nas pa ne smatrajte kričočim, če bo morebiti padla tudi kaka pikra beseda, zakaj tudi ta ima najboljši namen, in pre mnogokrat mora človek pretirati kako stvar čez mejo, da doseže le polovico zaželenih uspehov. Vsekakor pa počemo nikomur usiljevati nazorov proti njegovemu prepričanju. V tem so svobodna načela in svobodna o njih polemika. (Dalje.)

Kranjske vesti.

—r— S. L. S. se po svojih zastopnikih kar cedi za dobro šolstvo. Tako je v zadnjem zasedanju dež. zbora dr. Pegan neusmiljeno kritikoval občinski svet ljubljanski, češ, da ne skrbi za šolstvo in odteguje podpore ubožnim učencem itd. itd. (čeprav je občinski svet takoj nadomestil vse podpore za šolstvo, ki jih je ono po znanih dogodkih izgubilo od Kranjske hranilnice). Pozabil je pa dr. Pegan povedati, da je deželni odbor črtal podporo „Narodni šoli“, ki ima n. a. men, podpirati ubožne učence v mestu in podeželju s samoučili in posredovati za popust pri nakupu samoučil. O skrbi za šolstvo po deželi bi vedeli še marsikaj povedati.

—r— Tiroleci pred nami! Morebiti nam bo treba še precej časa čakati, da se bodo „vremena Kranjcem zjasnila“, toda eno moramo priznati na svojo žalost in obžalovanje, da je naša dežela s svojimi voditelji vred naj-